

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

7. VYJMENOVANÁ SLOVA NA 1. STUPNI ZŠ A SOUVISEJÍCÍ PRAVOPIS

- Zařazení učiva do 1. a 2. období ZŠ.
- Konkrétní problémy související s výukou tohoto učiva a strategie jejich řešení.
- Vhodná pravopisná cvičení.
- https://didaktikamj.upol.cz/index.php/studijni_materialy?id=304 (prezentace Pravopis na 1. stupni ZŠ – jen I/Y po souhláskách obojetných v kořeni a v přepone)

Zařazení učiva do 1. a 2. období ZŠ.

- **1. období:**
 - Odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech
- **2. období:**
 - Píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách

Konkrétní problémy související s výukou tohoto učiva a strategie jejich řešení.

I/Y	
2. ročník	
PO MĚKKÝCH SOUHLÁSKÁCH	PO TVRDÝCH SOUHLÁSKÁCH
Po měkkých souhláskách Ž, Š, Č, Ř, C, J, Ď, Ť, Ň píšeme vždy I/Í .	Po tvrdých souhláskách H, CH, K, R, D, T, N píšeme vždy Y/Ý .
Písmeno I ve skupinách DI, TI, NI změkčuje předcházejí hlásku D, T, N.	Písmeno Y ve skupinách DY, TY, NY předcházejí hlásku D, T, N nezměkčuje.
Napsané skupiny DI, TI, NI vyslovujeme ĎI, ŤI, ŇI.	Napsané skupiny DY, TY, NY vyslovujeme DY, TY, NY.
di ti ni [dɪ] [tɪ] [ɲi]	dy ty ny [dɨ] [tɨ] [ɲɨ]
PO OBOJETNÝCH SOUHLÁSKÁCH	
Po obojetných souhláskách B, F, L, M, P, S, V, Z píšeme I/Í nebo Y/Ý .	

I/Y PO SOUHLÁSKÁCH OBOJETNÝCH	
Nejprve je potřeba rozhodnout, ve které části slova se I/Y objevuje:	
A. V KOŘENI	
Y/Ý se píše ve SLOVECH VYJMENOVANÝCH a k nim PŘÍBUZNÝCH.	
B. V PŘEDPONĚ	
Y/Ý se píše v PŘEDPONĚ VY-/VÝ-.	
C. V PŘÍPONĚ	
Y se píše jen v PŘÍPONĚ -YNĚ (Ruz-yně, Vol-yně, Chrop-yně, Hrab-yně).	
D. V KONCOVCE	
U podstatných a přídavných jmen se řídíme VZORY.	
U sloves v PŘÍTOMNÉM ČASE vždy píšeme I/Í,	
v PŘÍČESTÍ MINULÉM se řídíme SHODOU PŘÍSUDKU S PODMĚTEM.	

B	A	C	D
Dívky si to vy-mys-li/ly.			

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

I/Y PO SOUHLÁSKÁCH OBOJETNÝCH V KOŘENI

VYJMENOVANÁ SLOVA A SLOVA K NIM PŘÍBUZNÁ

3. ročník

- Aplikuje pravopis i/y na vyjmenovaných slovech a jednoduchých příkladech slov s nimi příbuzných.

4. ročník

- Zvládá pravopis i/y u slov vyjmenovaných a k nim příbuzných.

VYJMENOVANÁ SLOVA jsou slova, ve kterých píšeme Y/Ý.

Y/Ý se píše také ve slovech k nim příbuzných.

SLOVA PŘÍBUZNÁ mají blízké významy, souvisí spolu.

Jejich společné části říkáme kořen.

- **obtíže při zvládnutí učiva:**
 - **Chudá slovní zásoba** – žáci nemají v aktivní slovní zásobě, někdy ani v pasivní slovní zásobě, nerozumí jim, nedokáží s nimi operovat a odvozovat od nich slova příbuzná
 - **Není dodržet princip jazykového pragmatismu**, kterým bychom se měli řídit – učit žáky psát především slova, která potřebují umět správně napsat
 - **Řady vyjmenovaných slov** jsou různě obtížné – zvažit pořadí vyvozování konkrétních řad vyjmenovaných slov, pořadí slov v řadách neměnit, směřovat k automatizaci řad, pravidelně je opakovat
 - **Odvozování slov příbuzných** – limitem je obsáhlost slovní zásoby a kvalita jazykového citu
 - V období vyvození příbuzných slov žáci **nemají kompletně zvládnuto téma stavby slova** – jsou schopni pracovat jen s velmi jednoduchými kořeny, u kterých nedochází při odvozování k alternaci hlásek, proto se při určování příbuznosti nelze o rozpoznávání kořene opřít
 - V RVP je nelogicky striktně **odděleno učivo o slovech vyjmenovaných (1. období) od slov příbuzných (2. období)** – problém pro postupné osvojování učiva, ale taky pro hodnocení žáků a jejich pokroků
 - Pravopis doprovází **první složitější algoritmus**, žáci doposud operovali s výrazně jednoduššími algoritmy – pravopisný výcvik je proto potřeba doprovázet zdůvodňováním pravopisu (nejprve zdůvodňovat, poté doplňovat i/y)
 - V pravopisném výcviku se žáci hodně setkávají s **homonymy** (př. *být/bít, my/mi*) a **paronymy** (*vy/vi*), které výcvik komplikují

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

I/Y PO SOUHLÁSKÁCH OBOJETNÝCH V KOŘENI

VYJMENOVANÁ SLOVA A SLOVA K NIM PŘÍBUZNÁ

ETAPA I. - NÁCVIK VYJMENOVANÝCH SLOV

ÚKOLY:

- Přiřazování vyjmenovaných slov k obrázkům v zavedeném pořadí (pexeso).
- Odřikávání vyjmenovaných slov.
- odřikávání vyjmenovaných slov s vynecháváním některých slov (písemně, slovně).
- Hledání konkrétního slova v pořadí.
- Řazení slov na rychlost (individuálně, skupinově – každé dítě dostane 1 slovo na kartičce).
- Bingo (děti napíší určený počet vyjmenovaných slov, vyvolávající říká pořadí vyjmenovaných slov – např. B1 = být, B2 = obyvatel...).

ETAPA II. - BUDOVÁNÍ PŘEDSTAVY O VÝZNAMU VYJMENOVANÝCH SLOV

ÚKOLY:

- Hádanky na významy slov (slovní, pantomima...).
- Vyhledávání slov podle obrázků.
- „Vypiš zvířata z vyjmenovaných slov v P a S.“
- Omalovánky.
- Křížovky.
- Bingo (děti napíší určený počet vyjmenovaných slov, vyvolávající říká hádanky na vyjmenovaná slova).
- Pexeso.
- Vyjmenovníček.

ETAPA III. - ODVOZOVÁNÍ SLOV PŘÍBUZNÝCH KE SLOVŮM VYJMENOVANÝM

ÚKOLY:

- Přiřaď vyjmenované slovo k příbuznému a naopak.
- Vymysli slovo příbuzné.
- Vyber, které slovo není k ostatním příbuzné.
- Domino se slovy vyjmenovanými a příbuznými.

ETAPA IV. - APLIKACE I/Y PO SOUHLÁSKÁCH OBOJETNÝCH UVNITŘ SLOVA

ALGORITMUS URČOVÁNÍ

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

I/Y PO SOUHLÁSKÁCH OBOJETNÝCH V PŘEDPONĚ

PŘEDPONA VY-/VÝ-

3./4. ročník

- Aplikuje pravopis i/y ve slovech začínajících vi-/vy- (slova s předponou vy-/vý-).

Zařazení učiva do 1. a 2. období ZŠ

1. období (1.–3. ročník)

- **Cíl:** Seznámit žáky se základními pravidly pravopisu i/y po obojetných souhláskách v kořeni slova.
- **Obsah:**
 - Rozpoznávání obojetných souhlásek (b, f, l, m, p, s, v, z).
 - Osvojení si základních pravidel pravopisu i/y po těchto souhláskách.
 - Procvičování prostřednictvím jednoduchých cvičení a her.

2. období (4.–5. ročník)

- **Cíl:** Prohloubit znalosti pravopisu i/y po obojetných souhláskách v kořeni a předponě slova.
- **Obsah:**
 - Důraz na rozlišování kořene a předpony slova.
 - Procvičování pravopisu v různých kontextech (věty, krátké texty).
 - Zavádění výjimek a nepravidelností v pravopisu.

Konkrétní problémy a strategie jejich řešení

Problémy:

1. **Zaměňování i/y po obojetných souhláskách:**
 - Žáci často chybují v psaní i/y po obojetných souhláskách, zejména v méně frekventovaných slovech.
2. **Nedostatečné porozumění stavbě slova:**
 - Obtíže při rozlišování kořene a předpony slova mohou vést k chybám v pravopisu.
3. **Slabá slovní zásoba:**
 - Omezená slovní zásoba může způsobit nejistotu při určování správného pravopisu.

Strategie řešení:

- **Didaktické hry a cvičení:**
 - Používání her zaměřených na rozpoznávání obojetných souhlásek a správné psaní i/y.
- **Analýza slov:**

DIDAKTIKA ČESKÉHO JAZYKA

OKRUHY PRO DOMÁCÍ PŘÍPRAVU S OSNOVOU A STUDIJNÍMI ZDROJI

- Procvičování rozboru slov na předponu, kořen, příponu a koncovku.
- **Rozšiřování slovní zásoby:**
 - Práce s novými slovy v kontextu, vytváření slovních map a asociací.
- **Pravidelné opakování:**
 - Systematické opakování pravidel a výjimek v pravopisu.

Vhodná pravopisná cvičení

1. **Doplňování i/y do slov:**
 - Cvičení zaměřená na doplňování správného písmena do slov s obojetnými souhláskami.
2. **Tvorba vět se zadanými slovy:**
 - Žáci vytvářejí věty s použitím slov obsahujících obojetné souhlásky.
3. **Slovní pyramidy:**
 - Postupné přidávání písmen ke kořeni slova a sledování změn v pravopisu.
4. **Práce s textem:**
 - Vyhledávání a oprava chyb v krátkých textech.
5. **Interaktivní cvičení:**
 - Využívání digitálních nástrojů a aplikací pro procvičování pravopisu.